

Fiona Tan ging snuisteren in het Mundaneum, vergaarbak van alle menselijke kennis

De poëzie van het archief

Bokalen met specimens op sterk water vormen voor Fiona Tan een voorzet voor melancholische bespiegelingen. © Fiona Tan & Frith Street Gallery, London

Fiona Tan is gefascineerd door wat we verzamelen, hoe we archiveren en inventariseren. Voor het Mac's snuisterde ze twee jaar lang in het Mundaneum, ooit opgezet als vergaarbak voor alle kennis van de wereld.

GEERT VAN DER SPEETEN

Hoe kijken we naar de wereld, naar beelden, naar de geschiedenis? Het is het grondthema in het werk van Fiona Tan. De Nederlandse kunstenaar werd geboren in Indonesië, groeide op in Australië en verhuisde in 1984 naar Amsterdam. Met haar trage installaties, films en beeldsays, telkens de vrucht van zorgvuldig snuisterwerk, was ze eerder al uitgenodigd op de Biënnale van Venetië en de Documenta in Kassel. *L'archive des ombres* (vertaald als 'Schaduwarchieven') is haar eerste solo in ons land, en wel in het Mac's in Grand Hornu. Het is de geknipte plek. Op de voormali-

ge mijnsite, zelf *lieu de mémoire*, borrelen vragen over de geschiedenis en hoe ze blijft nawerken vanzelf op.

Fiona Tan kreeg de uitnodiging om zich te buigen over het Mundaneum, de wilde droom van wetenschapper en pacifist Paul Otlet om alle menselijke kennis te repertoriëren. Zijn onvoltooide levenswerk, dat op zijn hoogtepunt uit 16 miljoen fiches bestond, vertrok van een ingenieus klasseringssysteem. In Mons, enkele kilometers van Grand Hornu, wordt de erfenis van deze 'voorloper van het internet' respectvol bewaard.

Op sterk water

Collecties, bibliotheken, archieven en opslagruimtes: voor Fiona Tan zijn het externe geheugens maar ook oorden van een bijzondere poëzie. Ze benadert ze als schatkisten die de belofte in petto houden van onverwachte ontdekkingen. Niet zozeer hun geheim kraken fascineert haar. Ze wil doordringen tot het mechanisme van bijeenbrengen, organiseren, fixeren.

Geen archief of collectie, hoe obsessieel ook samengesteld, kan volledigheid ambiëren. 'Hoe wel structuur en ordening er de basis van vormen,' zo noteert Tan in de catalogus, 'schuilt er ook chaos in, of het gevaar erdoor ver-

zwolgen te worden.'

L'archive des ombres begint met twee sleutelwerken. Voor de video-installatie *Depot* (2015) bezocht Tan de reserves van natuurhistorische musea in Leiden en Berlijn. Hun kerkhoven van skeletten en bokalen met specimens op sterk water vormen een voorzet voor melancholische bespiegelingen.

Al evenzeer een tijdcapsule is de Londense woning van de achttiende-eeuwse architect Sir John Soane. Ze is volgestouwd met wandreliëfs, antieke sculpturen en afgietsels, zijn persoonlijke variant van het klassieke Rome. Vanuit zes invalshoeken filmt Fiona Tan de buit van een verzamelaar, die zijn huis laat overwoekeren door een passie die hij eeuwigheidswaarde toedicht. Misschien glipt de inhoud hem daardoor wel door de vingers.

Manneken Pis

De grootste zaal van het Mac's is gewijd aan het Mundaneum, thuisbasis van Otlets steekkaarten, affiches, prentkaarten en foto's. Tan focust vooral op de notities en ontwerptekeningen voor de megalomane onderneming: Otlets schetsen van circulaire systemen met een voorkeur voor concentrische cirkels, zijn utopische gedachtegoed, zijn evenwichtsoe-

Collecties, bibliotheken, archieven en opslagruimtes: voor Fiona Tan zijn het oorden van een bijzondere poëzie

Fiona Tan geeft een nieuwe betekenis aan de scherven van het verleden

feningen in het luchtledige. Maar evengoed stelde ze een grappige fries samen met variaties op een thema. De reeks ansichtkaarten met wisselende zichten op Manneken Pis of het Brusselse Justiepaleis neemt een paar lopende meter in beslag.

Indrukwekkend is de videofilm waarin ze een fictieve architectuur bedenkt voor het wereldarchief: een verduisterd spiegelpaleis van fichiers, een doolhof van dode kennis, een bibliotheek als een toren van Babel zoals in de verhalen van Jorge Luis Borges.

Met *Circular ruins* levert de Argentijnse schrijver ook de titel voor de coda van de tentoonstelling. Een geknoopte touwensculptuur legt de link met de geest van de plek - een omkleedruimte voor mijnwerkers - maar evengoed met telseystemen of knopen die als geheugensteuntje dienst doen.

'Ik kijk naar hoe we kijken,' zegt Fiona Tan in een inleidende film over haar werkproces. Kijken is voor haar bij uitstek ook creëren, een nieuwe betekenis geven aan de scherven van het verleden en aan de geheugenpaleizen die tot onze verbeelding blijven spreken.

Fiona Tan: *L'archive des ombres*.
Tot 1/9, Mac's Grand Hornu
★★★★☆